Människor, djur och natur på Kullaberg

Kullabergs utveckling

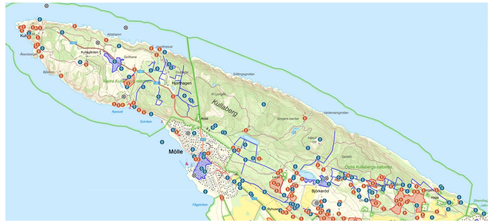

Karta över Kullaberg med fornminnen utmärkta Röda: fornlämningar, Blå: övriga kulturhistoriska lämningar.

Det utskjutande berget som markerar övergången från Öresund till Kattegatt är idag ett uppskattat utflyktsmål. Namnet Kullaberg etablerades sannolikt på 1300-talet. Kullaberg är känt för sina dramatiska klippor och för sin varierande flora och fauna. Nu på 2000-talet lockas mer än en halv miljon besökare varje år. Hela Kullaberg från spetsen i väst till Arild i öster är ett naturreservat.

Under de senaste 200 000 åren har Kullaberg varit utsatt för ett antal istider. Den senaste istiden varade i "bara" cirka 10 000 år. Den täckte stora delar av norra och västra Europa. För cirka 17 000 år sedan började den smälta bort från Kullaberg. Tyngden av isen hade tryckt ner landmassan flera hundra meter.

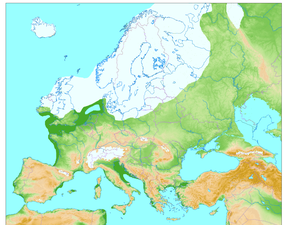

När isen smälte kom Kullaberg så småningom upp som en nunatak, ett berg i dagen på en glaciär. Det var en vindpinad ö med steniga marker med låg vegetation. Klimatet kan jämföras med dagens Grönland. Den arktiska miljön gynnade isbjörnar. Lårbenet som visas på naturum Kullaberg har tillhört en isbjörnshona och är ca 12 300 år gammalt. (C14 daterat). Hon levde längs de arktiska stränderna.

För ungefär 11 000 år sedan började landet höja sig och Kullaberg blev en halvö. Klimatet blev allt bättre. Isen fortsatte att smälta, havsnivån steg och vattenytan låg 10 – 12 meter högre än idag. Halvön blev en ö igen för att under senare perioder åter bli en halvö.

Den mellersta stenåldern. 6 000 – 4 000 år f Kr. (8000 – 6000 år sedan)

En varm period gynnade en tät blandskog av tall, björk och hassel. I skogen levde bland andra älg, kronhjort, rådjur och vildsvin. Boken är ett senare tillskott i floran och etablerade sig för 3000 år sedan.

För 10 000 år sedan hade isen smält undan så att iskanten låg längre norrut. En landtunga förenade Danmark och Skåne. Bild Nils Forshed

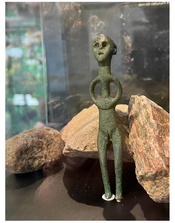

Människor etablerade sig på Kullaberg

De första människorna levde som jägare, samlare och fiskare. Med tiden blev de alltmer bofasta. För omkring 4000 år sedan började man odla marken och hålla tamboskap i Sydskandinavien. Vi ser inta spår av detta på Kullaberg utan de människor som levde här fortsatte som jägare, samlare och fiskare. Kullaberg förblev ändå i stort sett skogklätt fram till för ca 2500 år sedan.

En domarring är en forntida grav. De kom i bruk under järnåldern. Dennu domarring finns vid Himmelstorp. På Kullaberg finns minst fyra domarringar som alltid består av ett udda antal stenar och ibland med en sten i mitten.

Fynd från **bronsåldern (1800 – 500 år f.Kr.)** visar att bosättarna på Kullaberg hade utvecklade handelskontakter. Man förde hem metaller från sydöstra Europa. Brons användes till exempel för att göra den lilla bronsfiguren som har hittats nedanför fyren på Kullaberg. Kärl från senare bronsåldern visar influtande från Grekland. Jordbruket utvecklades och ärdret uppfanns för plöjning av jorden.

Bonde plöjer med hästar spända för ärdret så som man föreställde sig långt senare. Kalkmålning i Fjälkinge kyrka i Skåne. Bildkälla: Sveriges historia.se

Järnåldern 800 e.Kr – 1060 e. Kr - Vikingatiden

På Kullaberg fortsatte utvecklingen av gårdar med tamboskap och enkelt jordbruk i kombination med fiske. Det är inte osannolikt att även Kullabornna gav sig ut på färder på havet när vi när vikingatiden. Människorna benämnde sig inte vikingar. Viking är ett fornnordiskt ord. Det förknippades med de personer som deltog i sjöexpeditioner, med syfte att plundra eller handla.

Terrasskant vid Bergahusen. Nivåskillnaden är nästan 2 meter.

Terrasserna tillkom troligen på 1000- och 1100-talen, och odlades till i mitten av 1300-talet. Digerdödens härjningar ledde till en avsevärd minskning av befolkningen. Byn hämtade sig senare.

Kullaberg de senaste 1000 åren

Fornåkrar

Brukandet av jorden utvecklades under järnåldern. På Kullaberg syns förändringarna bland annat i spår av fornåkrar och terrassodlingar på östra Kullaberg. De vittnar om ökad kontroll över landskapet – odlingarna blev mer systematiska och jorden brukades mer intensivt än tidigare.

I trakten kring Björkeröd och Himmelstorp är spåren särskilt framträdande. Fornåkrarna karaktäriseras av terrasser. Varje terrass är ofta 15 meter bred, och höjdskillnaden mellan varje terrass kan vara 1½ - 2 meter.

Hedlandskapet på Kullaberg ca 1720 sett från fyren. Det återges också i Cläpingers karta 1712 ovan och har beskrivits av Linné.

Karta ritad av Anton Cläpinger 1712.

Hedar och fälader – västra Kullaberg

Berget dominerades efterhand av ett öppet beteslandskap. På 1500-talet höggs mycket skog för att hålla fyrens eld lysande. Det fanns mindre skogspartier vid Kullagården (nuvarande golfbanan) och Himmelstorp.

På 1700-talet behövde svenska staten dokumentera landet och dess näringar. Den första kartan över den gamla Kullagårdens marker ritades av Anton Cläpinger 1712. Omkring gården fanns bokskog, ängar och näpnen fä åkerlappar. Västerut var Kullaberg enligt Cläpinger öppen "Fäladsmarck på stora Höga Bärg Bevexi Med Små EneBuskar".

I slutet av 1800-talet planterades österrikisk svarttall på fäladsmarken på västra Kullaberg. Det blev en kraftig förändring av landskapet. Den blev inte bestående. Svarttallarna föll till stora delar vid en storm år 1981.

Efter stormens framfart återskapades några stora partier av hedmark. Där kan man uppleva det öppna hedlandskapet med betande djur som karaktäriserat berget under långa tider. Kullagårdens åkrar omvandlades till golfbana som invigdes 1945.

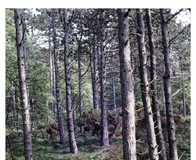

Heden bevuxen med svarttallar 1975.

Hedlandskap 1995 efter stormen 1981 (samma plats som 1975).